

Cultural Reports for the Family Court (Maori)

Ngā Pūrongo Ahurea i roto i te Kōti Whānau

He tuakiri ahurea tō ia tamaiti, ka mutu me whai whakaaro mai te Kōti Whānau ki tēnei i a rātau e whakatau tikanga mō tētahi tamaiti i raro i te Ture Tiaki Tamariki 2004.

Ki te whakaaro te Kaiwhakawā me whai māramatanga ia ki te ahurea o te tamaiti, ka tono ia mō tētahi pūrongo mai i tētahi tohunga. Ka āwhina tēnei i te Kaiwhakawā, kia pai ake tōna whakatau mō ngā painga ki te tamaiti – hei tauira, mō te whakatau mā wai te tamaiti e tiaki ia rā, ia rā.

Ka whiriwhiria e te Kōti te kaituhi pūrongo mai i tētahi rōpū tohunga. Ka mātua whakarite te Manatū Ture me whai ngā kaituhi pūrongo i ngā pūkenga tika me te whakangungu anō mō tēnei mahi.

HE AHA NGĀ TAKE KA WHAI WĀHI KI ROTO I TĒTAHI PŪRONGO AHUREA?

Ka aronga e te Ture Tiaki Tamariki kia whai pānga ai te “ahurea” ki ngā momo take whānui, haunga anō ki te reo me te whakaponu.

Ko tā te pūrongo he āwhina, hei tauira, ki te whakamārama i ngā rerekētanga ahurea i waenga i ngā mātua, ki ētahi atu rōpū whai pānga rānei ki te kēhi.

MĀ WAI E WHAKATAU HE AHA NGĀ MEA KA TUHIA KI TE PŪRONGO?

Mā te Kaiwhakawā tēnei e whakatau, ā, ka tuku tohutohu ā-tuhituhi hei whai mā te kaituhi pūrongo.

Engari, i roto i te whakatau a te Kaiwhakawā, tērā pea ka kōrero ia ki ngā rōia mō ngā mātua me te rōia mō te tamaiti (he rōia motuhake tēnei ka tohua e te Kōti hei māngai mō te tamaiti)

PĒHEA ANA TE WHIRIWHIRI A TE KŌTI WHĀNAU I TE KAITUHI PŪRONGO?

Ina tonoa e te Kaiwhakawā mō tētahi pūrongo ahurea, ka whakaritehia e te Kaitakawaenga Kōti Whānau ngā matea o taua kēhi ki ngā pūkenga tika o tētahi kaituhi pūrongo.

Ka kīia atu ki ngā mātua, ki ētahi atu rōpū rānei o te kēhi, kua tohua tētahi kaituhi pūrongo, ā, ko wai hoki ia. Ka whakapā atu te kaituhi pūrongo ki a rātau.

TE WHAKARITE I TE PŪRONGO

Mā te kaituhi pūrongo ahurea e whiriwhiri e pēhea ana te whakarite haere i te pūrongo. Māna anō e whakatau ko wai ngā mea hei kōrero atu, e āwhina ai i a ia ki te tuhi i te pūrongo.

KA WHAI WĀHI ATU ANŌ NGĀ MĀTUA KI ROTO I TE PŪRONGO?

Ae, i te nuinga o te wā. E hiahia ana te nuinga o ngā kaituhi pūrongo ki te tūtaki ki ia matua, ki ngā rōpū rānei e pā mai ana ki te kēhi, kia mōhio ai e pēhea ana tō rātau mārama ki ngā take. Tērā pea ka hiahia anō te kaituhi pūrongo ki te kōrero, ki te tūtaki rānei ki ngā hoa tāne/wahine hou, ki ētahi atu tāngata hoki e whai wāhanga nui ki te tamaiti.

Tērā pea ka pānuitia e te kaituhi pūrongo ngā tauāki pono (*affidavit*) i whakatauhia e ngā mātua me ētahi atu ki te kōti, mēnā e ai ki te whakaaro o te Kaiwhakawā he āwhina tēnei.

E HIA TE ROA O TE PŪRONGO E WHAKARITEHIA ANA?

Kei tēnā kēhi, kei tēnā kēhi te tikanga. Ka tukuna e te Kōti he rā ki te kaituhi pūrongo kia mutu i a ia te pūrongo, ā, ka aromatawaia anō te āhua o te haere o āna mahi.

KA KITEA ANŌ TE PŪRONGO E NGĀ MEA PĀKEKE E WHAI WĀHI ANA KI TE KĒHI?

Ae, ka riro i ia rōia mō ia matua, mō ētahi atu rōpū rānei he tārua o te pūrongo. Mēnā kāre he rōia, tērā pea ka hoatu tika tonu e te Kōti ki te matua, ki tētahi atu rānei.

KA KITE ANŌ TE TAMAITI I TE PŪRONGO?

Mā te Kaiwhakawā e whakatau mēnā ka kite te tamaiti i te pūrongo, tētahi wāhanga o te pūrongo rānei.

KA RIRO MĀ TE KAITUHI PŪRONGO E WHAKATAU TE KĒHI?

Karekau, nā te Kaiwhakawā tēnā mahi. Ko tā te kaituhi pūrongo, he whakarato i ngā pūrongo ahurea e pai ai te whakatau a te Kaiwhakawā mō te painga o te tamaiti.

KA AHA MĒNĀ KĀRE E PAI KI TĒTAHI MĀTUA TE PŪRONGO?

Mēnā kāre e pai ki tētahi o ngā mātua ngā kōrero i roto i te pūrongo, te āhua i whakaritehia rānei, ka āhei rātau ki te kōrero ki tō rātau rōia mō ō rātau āwangawanga.

Ki te kore rātau e whai rōia, ka wātea rātau ki te kōrero tika tonu i ō rātau āwangawanga ki te Kōti.

Ki te whakaaro tētahi mātua kāre i te tika te whanonga o te kaituhi pūrongo, ka āhei te matua ki te kōrero ki tētahi Kaitakawaenga Kōti Whānau mō tēnei.

Kōti xxx

Pipiri 2007